МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

24.08. 2026 **м. Київ** № 1472

Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників – громадян України, які провадять викладацьку діяльність у суб'єктів освітньої діяльності, розміщених за кордоном, де забезпечують вивчення навчальних предметів (інтегрованих курсів) українознавчого компонента на тему «Викладання українознавчого компонента в умовах освітньої діяльності за кордоном»

Відповідно до абзацу п'ятнадцятого пункту 10 Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800 (зі змінами), підпункту 13 пункту 4 та пункту 8 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 630 (зі змінами), з метою розвитку та вдосконалення фахових компетентностей педагогічних працівників щодо організації та забезпечення якісного викладання навчальних предметів (інтегрованих курсів) українознавчого компонента в умовах здійснення освітньої діяльності за кордоном

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Типову програму підвищення кваліфікації педагогічних працівників – громадян України, які провадять викладацьку діяльність у суб'єктів освітньої діяльності, розміщених за кордоном, де забезпечують вивчення навчальних предметів (інтегрованих курсів) українознавчого компонента на тему «Викладання українознавчого компонента в умовах освітньої діяльності за кордоном» (далі – Типова програма), що додається.

2. Директорату шкільної освіти (Кільдерова Інна) забезпечити оприлюднення Типової програми на офіційному вебсайті Міністерства освіти і науки України.

3. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Софієнко Анастасію.

Міністр **Андрій БУТЕНКО**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти
і науки України
24. 08. 2026 № 1472

Типова програма
підвищення кваліфікації педагогічних працівників — громадян України, які провадять викладацьку діяльність у суб'єктів освітньої діяльності, розміщених за кордоном, де забезпечують вивчення навчальних предметів (інтегрованих курсів) українознавчого компонента на тему «Викладання українознавчого компонента в умовах освітньої діяльності за кордоном»

Розробники: учасники робочої групи, склад якої затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 30 червня 2026 року № 1014.

Рецензенти:

Кирилюк Марина, учитель-консультант із питань методичних порад, складання програм та роботи з учнями-емігрантами Регіонального центру підвищення кваліфікації вчителів «WOM» у м. Бельско-Бяла (Польща), кандидат педагогічних наук;

Тарасова Ольга, заступник директора з навчально-методичної роботи Української суботньої школи м. Лідс (Велика Британія);

Часнікова Олена, проректор Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», кандидат педагогічних наук.

Термін дії програми становить п'ять років із дня її затвердження. Зміни та доповнення до Типової програми вносяться в порядку, визначеному законодавством України, за наявності обґрунтованої потреби, зокрема у разі внесення змін до нормативно-правових актів, що регулюють відповідну сферу, або зміни умов її реалізації.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність типової програми. В умовах повномасштабної війни значна кількість українських дітей тимчасово або постійно перебуває за межами України та здобуває освіту в закордонних закладах або освітніх осередках. Одним із ключових завдань державної освітньої політики є забезпечення доступу таких дітей до здобуття освіти українською мовою, збереження української ідентичності, культури та історичної пам'яті.

Освітній процес у закордонному середовищі характеризується мовним і культурним різноманіттям, різними рівнями володіння українською мовою учасниками освітнього процесу, поєднанням українських та іноземних освітніх програм. Реалізація українознавчого компонента як скороченої освітньої програми потребує від педагогічних працівників нових професійних компетентностей, пов'язаних з організацією навчання в багатомовному й мультикультурному середовищі, адаптацією та модифікацією навчальних програм і матеріалів, визначенням пріоритетного змісту навчання, застосуванням

сучасних методик викладання, формувального оцінювання та цифрових технологій відповідно до особливостей функціонування закордонних освітніх осередків.

Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників – громадян України, які провадять викладацьку діяльність у суб'єктів освітньої діяльності, розміщених за кордоном, що забезпечують вивчення навчальних предметів (інтегрованих курсів) українознавчого компонента на тему «Викладання українознавчого компонента в умовах освітньої діяльності за кордоном» (далі – Типова програма) спрямована на формування методичних підходів до викладання українознавчого компонента, поширення ефективних педагогічних практик та забезпечення належної якості освітнього процесу в суб'єктах освітньої діяльності, розміщених за кордоном. Її реалізація сприятиме забезпеченню права українських дітей на здобуття освіти відповідно до державних стандартів України, підтримці їхнього зв'язку з Україною та зміцненню українського мовно-культурного освітнього простору за кордоном.

Типову програму розроблено з урахуванням ключових засад державної політики у сфері загальної середньої освіти, зокрема законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності», Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р, професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29 серпня 2024 року № 1225, постанови Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників»(зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 07 серпня 2025 року № 1119 «Про внесення змін до Типової освітньої програми для навчання дітей, які виїхали з України внаслідок повномасштабного вторгнення Російської Федерації і здобувають освіту одночасно в закладах освіти країни перебування та України» (далі – Типова освітня програма), Порядку визнання на рівнях повної загальної середньої освіти результатів навчання, здобутих шляхом формальної та/або неформальної освіти у суб'єктів освітньої діяльності, розміщених за кордоном, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 червня 2025 року № 734, та інших нормативно-правових актів у сфері освіти.

Цільова група: педагогічні працівники – громадяни України, які провадять викладацьку діяльність у суб'єктів освітньої діяльності, розміщених за кордоном, де забезпечують вивчення навчальних предметів (інтегрованих курсів) українознавчого компонента в 5–9 класах.

Обсяг (тривалість): 60 годин (2 кредити ЄКТС).

Особливості реалізації програми: Типова програма реалізується в повному обсязі з можливістю внесення змін до 30 % її змісту за умови дотримання

державних вимог до підвищення кваліфікації педагогічних працівників, а також урахування особливостей і специфіки функціонування закладу освіти чи освітнього осередку.

Зміст програми може бути адаптовано відповідно до освітніх галузей, за якими здійснюють професійну діяльність педагогічні працівники.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева), дуальна, на робочому місці. Вибір форми організації підвищення кваліфікації, методів і засобів навчання для досягнення результатів навчання здійснюється суб'єктом підвищення кваліфікації.

Мета підвищення кваліфікації: розвиток та вдосконалення фахових компетентностей педагогічних працівників щодо організації та забезпечення якісного викладання навчальних предметів (інтегрованих курсів) українознавчого компонента в умовах здійснення освітньої діяльності за кордоном.

Завдання підвищення кваліфікації:

поглибити знання щодо нормативно-правових, організаційних та методичних засад реалізації українознавчого компонента в суб'єктах освітньої діяльності, розміщених за кордоном;

удосконалити компетентності щодо організації освітнього процесу в багатомовному та мультикультурному середовищі з урахуванням освітніх, мовних і психоемоційних потреб українських дітей;

сформувати готовність до адаптації та модифікації змісту навчання, навчальних програм і навчально-методичних матеріалів відповідно до умов реалізації українознавчого компонента;

удосконалити вміння застосовувати сучасні методики викладання навчальних предметів (інтегрованих курсів) українознавчого компонента, формувального оцінювання та проєктування очікуваних результатів навчання;

сформувати навички створення безпечного українського мовно-культурного освітнього середовища, організації партнерської взаємодії з батьками, українськими громадами та іншими учасниками освітнього процесу;

розвинути здатність застосовувати сучасні цифрові освітні ресурси та технології штучного інтелекту як допоміжні інструменти професійної діяльності для підготовки й адаптації навчальних матеріалів із дотриманням принципів академічної доброчесності;

удосконалити педагогічну майстерність щодо підтримки української мови, культури, національної та громадянської ідентичності й історичної пам'яті учнів, які проживають за межами України.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться (відповідно до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29 серпня 2024 року № 1225): мовно-комунікативна компетентність (А1), предметно-

методична компетентність (А2), компетентність педагогічного партнерства (Б3), оцінювально-аналітична компетентність (Г3).

Очікувані результати підвищення кваліфікації. За результатами підвищення кваліфікації слухачі зможуть:

орієнтуватися в нормативно-правових та організаційних засадах реалізації українознавчого компонента в суб'єктах освітньої діяльності, розміщених за кордоном;

визначати освітні, мовні та соціокультурні потреби учнів і добирати відповідні методичні підходи до організації навчання в багатомовному середовищі;

планувати та організовувати освітній процес відповідно до вимог державних стандартів освіти України, умов реалізації скорочених освітніх програм та особливостей функціонування закордонних освітніх осередків;

адаптувати й модифікувати навчальні програми, навчальні матеріали та освітні завдання відповідно до вікових, мовних та індивідуальних особливостей учнів, зокрема учнів з особливими освітніми потребами;

застосовувати сучасні методики викладання предметів (інтегрованих курсів) українознавчого компонента, спрямовані на формування ключових компетентностей і збереження української національної та громадянської ідентичності;

проєктувати очікувані результати навчання, розробляти критерії та інструменти формувального оцінювання, аналізувати навчальні досягнення учнів і використовувати результати оцінювання для вдосконалення освітнього процесу;

створювати та використовувати адаптовані навчально-методичні матеріали, ефективно застосовувати цифрові освітні ресурси й технології штучного інтелекту як допоміжні інструменти професійної діяльності;

організовувати партнерську взаємодію з батьками, українськими громадами та іншими учасниками освітнього процесу для підтримки українського мовно-культурного середовища й забезпечення безперервності навчання;

здійснювати професійну діяльність відповідно до принципів дитиноцентризму, інклюзивності, академічної доброчесності та педагогічної етики.

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації: систему та критерії оцінювання результатів навчання визначає суб'єкт підвищення кваліфікації.

Документ про підсумки підвищення кваліфікації: за результатами успішного завершення навчання за Типовою програмою слухачі отримують документ про підвищення кваліфікації (свідоцтво, сертифікат тощо). Вид документа, що буде виданий слухачам, визначає суб'єкт підвищення кваліфікації.

Технічний опис, дизайн, спосіб виготовлення, порядок видачі та облік виданих документів мають відповідати вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників».

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назва теми	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
1	2	3	4	5	6
МОДУЛЬ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ ТА СУПРОВОДУ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ ЗА КОРДОНОМ					
Тема 1.1. Організаційно-правові умови навчання українських дітей за кордоном	2	2	-	-	4
Тема 1.2. Методичні підходи та технології підтримки учнів у багатомовному освітньому середовищі	2	4	-	-	6
Тема 1.3. Особливості організації навчання осіб з особливими освітніми потребами за кордоном	2	2	-	-	4
Тема 1.4. Розвиток і підтримка українського освітнього середовища як умови збереження мовної та культурної ідентичності	2	2	2	-	6
Разом за модулем	**8**	**10**	**2**	-	**20**
МОДУЛЬ 2. ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТІВ (ІНТЕГРОВАНИХ КУРСІВ) УКРАЇНОЗНАВЧОГО КОМПОНЕНТА В ЗАКОРДОННОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ					
Тема 2.1. Особливості реалізації українознавчого компонента у суб'єктів освітньої діяльності, розміщених за кордоном	2	4	-	-	6
Тема 2.2. Викладання предметів мовно-літературної освітньої галузі українознавчого компонента в закордонних суб'єктах освітньої діяльності	2	6	-	-	8
Тема 2.3. Роль громадянської та історичної освітньої галузі в збереженні національної ідентичності учнів, які перебувають за межами України	2	4	2	-	8
Тема 2.4. Особливості реалізації географічного складника природничої освітньої галузі	2	4	-	-	6

1	2	3	4	5	6
Тема 2.5. Проєктування очікуваних результатів навчання та особливості оцінювання навчальних досягнень учнів, які навчаються за скороченими освітніми програмами українознавчого компонента	2	4	-	-	6
Тема 2.6. Навчально-методичне забезпечення та створення адаптованих навчальних матеріалів для викладання українознавчого компонента	-	4	-	-	4
Разом за модулем	**10**	**26**	**2**	**-**	**36**
Підсумкові заходи	**-**	**-**	**-**	**2**	**2**
Усього	**18**	**36**	**4**	**2**	**60**

** Розподіл годин за видами діяльності має орієнтовний характер; послідовність і кількість годин на вивчення окремих тем може змінюватися суб'єктами підвищення кваліфікації залежно від особливостей розробленої програми, потреб цільової аудиторії та обраної форми навчання в межах часу, передбаченого цією Типовою програмою.*

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ ТА СУПРОВОДУ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ ЗА КОРДОНОМ

Тема 1.1. Організаційно-правові умови навчання українських дітей за кордоном

Українське нормативно-правове забезпечення реалізації українознавчого компонента в освітніх осередках за кордоном. Основні умови здобуття українськими дітьми освіти за межами України: забезпечення безперервності здобуття освіти в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення; дотримання українських державних стандартів освіти; реалізація українознавчого компонента за модифікованими (скороченими) та модельними навчальними програмами; оптимізація сумарного навчального навантаження учнів; застосування механізмів визнання результатів навчання, здобутих шляхом формальної та/або неформальної освіти в суб'єктах освітньої діяльності, розміщених за кордоном; верифікація діяльності освітніх осередків тощо.

Специфіка та виклики організації освітнього процесу в країнах перебування. Поєднання навчання в українській системі освіти та системі освіти країни перебування. Узгодження освітніх програм і навчального навантаження. Особливості організації освітнього процесу в умовах різних освітніх, мовних і соціокультурних контекстів.

Освітні та психоемоційні потреби українських дітей за кордоном. Компенсація дефіциту українськомовного спілкування, підтримка мовного розвитку, формування позитивної мотивації до навчання. Підтримка емоційного

благополуччя, відчуття приналежності до української спільноти та збереження зв'язку з Україною, її історією, культурою, традиціями й цінностями.

Професійна взаємодія педагогів у міжнародному освітньому середовищі, розвиток професійних спільнот та обмін успішними практиками між українськими освітніми осередками за кордоном.

Тема 1.2. Методичні підходи та технології підтримки учнів у багатомовному освітньому середовищі

Типологія учнів за мовним досвідом і рівнем володіння українською мовою: носії української мови; білінгвальні та багатомовні учні; учні з початковим рівнем володіння українською мовою; учні, для яких українська є іноземною тощо. Концепція української мови як успадкованої. Диференціація та індивідуалізація навчання відповідно до мовного профілю і освітніх потреб здобувачів освіти.

Методичні підходи до адаптації та диференціації навчання: гнучке моделювання змісту освіти; багаторівневий підхід до розроблення навчальних завдань і критеріїв оцінювання; текстоцентричний підхід; адаптація автентичних матеріалів до іншомовного контексту тощо.

Сучасні методики навчання української мови як успадкованої та іноземної. Розвиток комунікативної та академічної мовної компетентності. Методи подолання міжмовної інтерференції: контрастивний аналіз мовних явищ, прямий безперекладний підхід, використання наочності та колірного кодування граматичних категорій, моделювання комунікативних ситуацій, систематична корекція фонетичних, лексичних і синтаксичних помилок та ін.

Педагогічна діагностика мовних компетентностей (експрес-опитування, комплексне оцінювання чотирьох видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння та письмо), діагностика пасивного й активного словникового запасу, виявлення та фіксація типових мовних помилок, використання безбальних інструментів формувального оцінювання тощо).

Особливості розвитку побутового та академічного мовлення. Педагогічна підтримка (scaffolding) як технологія поступового формування мовної самостійності. Добір комунікативних завдань відповідно до віку, мовного досвіду та рівня володіння українською мовою.

Технології формування позитивної мотивації до вивчення української мови: гейміфікація, інтерактивні квести, рольові ігри, драматизація, сторителінг, проєктна діяльність, використання сучасного українського медіаконтенту та ін.

Тема 1.3. Особливості організації навчання осіб з особливими освітніми потребами за кордоном

Забезпечення безперервності освітнього процесу в умовах навчання в іноземній та українській системах освіти для учнів з особливими освітніми потребами. Створення доступного освітнього середовища відповідно до принципів універсального дизайну та розумного пристосування.

Адаптація та/або модифікація змісту навчання, освітніх матеріалів і завдань відповідно до індивідуальних освітніх потреб, мовних особливостей і вимог

країни перебування. Добір ефективних форм і методів організації навчальної діяльності з урахуванням освітніх потреб, рівня володіння мовою навчання та особливостей соціокультурної адаптації здобувачів освіти.

Організація взаємодії педагогічних працівників із батьками, фахівцями психолого-педагогічного супроводу та представниками закладів освіти країни перебування для забезпечення комплексної підтримки дитини та забезпечення наступності освітнього процесу.

Тема 1.4. Розвиток і підтримка українського освітнього середовища як умови збереження мовної та культурної ідентичності

Концептуальні засади формування українського мовно-культурного освітнього середовища за кордоном. Його основні характеристики: безпечність, безбар'єрність, культурна чутливість, дитиноцентризм та інтерактивність.

Організація україномовного простору освітнього осередку (використання української мови як пріоритетної мови комунікації; створення україномовного візуального простору; формування мовних традицій і практик неформального спілкування; забезпечення доступу до сучасної української літератури, настільних ігор та інших культурно-освітніх ресурсів).

Інформаційно-етнокультурний дизайн освітнього осередку. Створення та функціонування осередків української книги. Організація етнокультурних квестів, інтерактивних сторителінг-марафонів, краєзнавчих проєктів та інших форм культурно-освітньої діяльності з урахуванням різного рівня володіння українською мовою.

Неформальна освіта як ресурс підтримки українського мовно-культурного середовища (розмовні та дискусійні клуби, кінопокази з обговоренням, спільне прослуховування сучасної української музики, творчі та медіапроєкти). Створення учнями україномовних подкастів, блогів і відеоконтенту. Використання цифрових технологій та штучного інтелекту для реалізації культурно-освітніх проєктів, віртуальних 3D-турів українськими музеями та інтерактивних мап тощо.

Національно-патріотичне та громадянське виховання в освітньому осередку. Організація сучасних інтерактивних форматів відзначення державних свят України та пам'ятних дат. Ознайомлення з історіями успіху українців у різних сферах діяльності. Обговорення історичних і сучасних подій в Україні з урахуванням вікових особливостей здобувачів освіти, принципів травмочутливого підходу, медіаграмотності та критичного мислення.

Партнерська взаємодія з батьками та українськими громадами за кордоном. Проведення батьківських тренінгів і фасилітаційних сесій, сімейних мовних челенджів та інших форм залучення родин до підтримки українського мовно-культурного середовища. Партнерство з українськими закордонними громадами, культурними хабами та іншими інституціями.

МОДУЛЬ 2. ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТІВ (ІНТЕГРОВАНИХ КУРСІВ) УКРАЇНОЗНАВЧОГО КОМПОНЕНТА В ЗАКОРДОННОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Тема 2.1. Особливості реалізації українознавчого компонента у суб'єктів освітньої діяльності, розміщених за кордоном

Мета, структура та зміст українознавчого компонента як скороченої освітньої програми для забезпечення освітніх прав українських дітей за кордоном відповідно до державних стандартів освіти України. Реалізація українознавчого компонента відповідно до оновленої Типової освітньої програми для навчання дітей, які виїхали з України внаслідок повномасштабного вторгнення Російської Федерації та здобувають освіту одночасно в закладах освіти країни перебування та України.

Особливості організації освітнього процесу в різних типах освітніх осередків: суботніх і недільних школах громадських організацій, міжнародних ліцеях із верифікованими українськими класами, культурно-освітніх хабах при офіційних закордонних представництвах України та міжнародних партнерських організаціях тощо.

Адаптація та модифікація навчальних програм відповідно до умов реалізації українознавчого компонента: алгоритм адаптації модельних навчальних програм, визначення обов'язкового мінімуму змісту, пріоритетних результатів навчання, співвідношення комунікативного та академічного складника, дидактичне скорочення навчального матеріалу з урахуванням вікових особливостей учнів. Загальні засади щодо розподілу навчального навантаження за навчальними предметами (інтегрованими курсами) відповідно до Типової освітньої програми. Особливості розроблення тематично-календарного планування відповідно до модельних та модифікованих (скорочених) навчальних програм.

Реалізація українознавчого компонента з використанням технологій дистанційного навчання. Поєднання синхронних та асинхронних форм навчання, використання моделі «перевернутого класу», надання чітких інструкцій і забезпечення регулярного зворотного зв'язку тощо.

Урахування психоемоційного стану учнів та інтеграція елементів психоемоційної підтримки в освітній процес.

Тема 2.2. Викладання предметів мовно-літературної освітньої галузі українознавчого компонента в закордонних суб'єктах освітньої діяльності

Методичні засади викладання навчальних предметів «Українська мова» та «Українська література» в закордонному освітньому середовищі. Особливості організації навчання: визначення пріоритетного змісту навчання, розподіл навчальних годин у межах загальної річної кількості, розроблення тематично-календарного планування та/або навчальної програми на основі обраної модельної навчальної програми чи модифікованої (скороченої) навчальної програми українознавчого компонента.

Компетентнісний, діяльнісний, комунікативний та міжкультурний підходи до навчання української мови й літератури в багатомовному освітньому середовищі.

Розвиток комунікативної та академічної мовленнєвої компетентності. Перехід від побутового до академічного мовлення. Добір мовного матеріалу відповідно до реальних мовних потреб учнів. Проєктування контекстуальних і прагматичних завдань для використання української мови в навчальних, життєвих і соціальних ситуаціях. Робота з автентичними текстами різного рівня складності та сучасним українським медіаконтентом.

Інтеграція мовного, літературного, культурного та історичного складників у процесі навчання. Використання автентичних художніх, публіцистичних і медіатекстів для засвоєння мовних закономірностей, розвитку читацької компетентності та формування української культурної ідентичності. Компаративний аналіз культурних явищ і глобальних молодіжних трендів.

Сучасні технології навчання української мови та літератури. Гейміфікація, проєктне навчання, вебквести, рольові ігри, дискусійні формати. Використання цифрових портфоліо, аудіо- й відеоматеріалів, інтерактивних платформ та інших цифрових інструментів для розвитку мовленнєвих умінь, самооцінювання та відстеження індивідуального прогресу.

Оцінювання результатів навчання відповідно до дескрипторів «Я можу» (Can-Do) та загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (CEFR). Використання формувального оцінювання для визначення рівня сформованості комунікативних умінь і поступового переходу від оцінювання засвоєння мовних правил до оцінювання здатності ефективно використовувати українську мову в різних ситуаціях спілкування.

Методичні інструменти подолання мовного бар'єру в учнів: створення безпечного мовного середовища, розвиток упевненості в спілкуванні українською мовою, підтримка переходу від пасивного розуміння до активного усного й писемного мовлення тощо.

Тема 2.3. Роль громадянської та історичної освітньої галузі в збереженні національної ідентичності учнів, які перебувають за межами України

Реалізація історичного складника українознавчого компонента відповідно до концептуальних засад реформування історичної освіти в системі загальної середньої освіти. Формування історичної свідомості, громадянської та соціальної компетентностей, пов'язаних з усвідомленням учнівством національних інтересів, непорушності кордонів української держави, необхідності захисту суверенітету, територіальної цілісності України в умовах реальних політичних, воєнних, інформаційних та інших викликів. Розвиток відчуття приналежності до України, громадянської стійкості, критичного мислення та протидія стереотипним уявленням про Україну.

Особливості викладання інтегрованого курсу «Історія України й громадянська освіта» / навчальних предметів «Історія України», «Громадянська освіта», «Правознавство» в умовах скорочення навчального матеріалу. Розподіл

навчальних годин у межах загальної річної кількості годин у тематично-календарному плані та/або в навчальній програмі, укладеній на основі обраної модельної / модифікованої (скороченої) навчальної програми українознавчого компонента.

Історія України як складова частина всесвітньої історії. Україна в системі міжнародних відносин. Державна підтримка української спільноти за кордоном: дипломатичний та консульський захист, система «е-Консул», взаємодія з діаспорою та мігрантами тощо.

Особистісно орієнтований та інтегративний підходи в навчанні історії та громадянської освіти. Діяльнісний підхід під час проведення творчих майстерень, захисту проєктів («Видатні українці, які вплинули на історію», «Україна очима іноземців» тощо) та соціально значущих акцій. Організація практичного моделювання ситуацій з історичного минулого: 3D-моделювання історичних пам'яток, гейміфікація, реконструкції історичних подій. Використання онлайн-платформ для створення подкастів, медіапрезентацій, інтерактивних плакатів з метою формування практичних навичок, необхідних для самореалізації в сучасному інформаційному суспільстві.

Методи роботи з контроверсійними питаннями та історичними джерелами: аналіз першоджерел, деконструкція історичних міфів, метод багатоперспективності, порівняння різних інтерпретацій історичних подій, виявлення і спростування фальсифікацій історичних подій. Викладання чутливих питань історії в мультикультурному середовищі.

Тема 2.4. Особливості реалізації географічного складника природничої освітньої галузі

Мета й зміст географічного складника українознавчого компонента. Формування просторової, природничої, економічної та громадянської компетентностей учнів, розвиток цілісного уявлення про природні, соціально-економічні та геополітичні особливості України, усвідомлення її місця в європейському та світовому просторі.

Методичні особливості викладання навчального предмета «Географія України». Визначення пріоритетного змісту навчання, розподіл навчальних годин у межах загальної річної кількості, розроблення тематично-календарного планування та/або навчальної програми на основі обраної модельної чи модифікованої (скороченої) навчальної програми українознавчого компонента.

Адаптація змісту навчання географії України до закордонного освітнього середовища. Узгодження змісту навчання з освітнім контекстом країни перебування. Аналіз представлення України в навчальних, картографічних і довідкових матеріалах країни перебування. Використання порівняльного аналізу природних, демографічних, економічних та культурно-географічних особливостей України й країни перебування.

Формування географічної грамотності в умовах білінгвізму. Понятійно-термінологічна робота, зіставлення українських та іншомовних назв природних, соціально-економічних і суспільно-географічних об'єктів і явищ, створення

двомовних словників і глосаріїв. Порівняльний аналіз сучасних взаємозв'язків України з країною перебування в економічній, соціальній, культурній та екологічній сферах.

Практико орієнтоване навчання географії України. Організація дослідницької та проєктної діяльності, робота з картографічними матеріалами, цифровими картами, геоінформаційними системами (ГІС) та іншими геоінформаційними ресурсами. Використання польових досліджень, віртуальних екскурсій, співпраця з скаутськими, туристичними, природоохоронними та іншими громадськими організаціями для формування практичних умінь і дослідницьких навичок.

Тема 2.5. Проєктування очікуваних результатів навчання та особливості оцінювання навчальних досягнень учнів, які навчаються за скороченими освітніми програмами українознавчого компонента

Роль очікуваних результатів навчання в плануванні та організації освітнього процесу. Визначення пріоритетних результатів навчання за змістом модельних чи модифікованих (скорочених) програм з предметів, визначених навчальним планом на основі Типового навчального плану та Типової освітньої програми, з урахуванням вікових особливостей учнів та умов навчання за кордоном.

Взаємозв'язок очікуваних результатів навчання, критеріїв та інструментів оцінювання. Розроблення критеріїв оцінювання відповідно до вимог державних стандартів освіти України та Типової освітньої програми. Особливості підсумкового й поточного оцінювання в умовах реалізації українознавчого компонента.

Формувальне оцінювання як інструмент підтримки навчального прогресу. Надання конструктивного зворотного зв'язку за принципом «підтримка – зона розвитку – конкретний крок до покращення». Відстеження індивідуального поступу учнів та використання отриманих результатів для коригування освітнього процесу.

Особливості фіксації, документування та визнання результатів навчання за рівнями повної загальної середньої освіти, здобутих шляхом формальної та/або неформальної освіти у суб'єктів освітньої діяльності, розміщених за кордоном.

Тема 2.6. Навчально-методичне забезпечення та створення адаптованих навчальних матеріалів для викладання українознавчого компонента

Навчально-методичне забезпечення реалізації українознавчого компонента. Огляд державних електронних репозитаріїв, каталогів навчальної літератури, електронних підручників, навчальних посібників та інших відкритих освітніх ресурсів. Використання матеріалів Всеукраїнської школи онлайн для актуалізації, узагальнення та систематизації навчального матеріалу.

Технології адаптації та дидактичного скорочення навчальних матеріалів. Методичні підходи до структурування і трансформації змісту підручників відповідно до скороченого навчального часу та особливостей реалізації українознавчого компонента. Добір пріоритетного змісту, адаптація текстів,

навчальних завдань і дидактичних матеріалів відповідно до вікових, мовних та освітніх потреб учнів.

Проєктування та розроблення власних навчально-методичних матеріалів. Створення адаптованих робочих аркушів, хрестоматійних збірок, інтерактивних вправ, дидактичних ігор, навчальних кейсів та інших ресурсів для забезпечення диференційованого навчання, підтримки індивідуальної освітньої траєкторії учнів і реалізації компетентнісного підходу.

Використання цифрових освітніх ресурсів і технологій штучного інтелекту як допоміжного інструменту професійної діяльності педагога. Добір цифрових сервісів для підготовки навчальних матеріалів, візуалізації змісту, організації інтерактивної взаємодії, створення дидактичних вправ, автоматизації окремих видів поточного оцінювання та отримання оперативного зворотного зв'язку. Практичні можливості застосування штучного інтелекту для підготовки проєктів навчальних матеріалів, їх адаптації та диференціації з дотриманням принципів академічної доброчесності, авторського права та педагогічної доцільності.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Про внесення змін до Типової освітньої програми для навчання дітей, які виїхали з України внаслідок повномасштабного вторгнення Російської Федерації і здобувають освіту одночасно в закладах освіти країни перебування та України : наказ МОН від 07.08.2025 № 1119. URL: mon.gov.ua.

2. Про внесення змін у методичні рекомендації щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні: наказ МОН від 13.06.2024 № 836. URL: https://mon.gov.ua/npa/pro-vnesennia-zmin-u-metodychni-rekomendatsii-shchodo-okremykh-pytan-zdobuttia-osvity-v-zakladakh-zahalnoi-serednoi-osvity-v-umovakh-voiennoho-stanu-v-ukraini-2.

3. Про затвердження Порядку визнання на рівнях повної загальної середньої освіти результатів навчання, здобутих шляхом формальної та/або неформальної освіти у суб'єктів освітньої діяльності, розміщених за кордоном : постанова КМУ від 23.06.2025 № 734. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/734-2025-%D0%BF#Text.

4. Про затвердження Рекомендацій щодо використання модифікованих програм з української мови, української літератури, історії України, географії для закладів загальної середньої освіти : наказ МОН від 16.05.2024 № 701. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2024/06/nakaz-%E2%84%96-701-vid-16.05.2024.pdf.

5. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: rada.gov.ua.

6. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text.

Основна література

1. Навчальний контент для програм українознавчого компонента. Матеріали МОН. URL: https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/shkola-oflain/navchalnyi-kontent-dlia-ukrainoznavchoho-komponentu.

2. Про поширення методичних рекомендацій серед суб'єктів освітньої діяльності, розміщених за кордоном : лист МОН від 21.07.2026 № 1/15803-26. URL: https://mon.gov.ua/npa/pro-poshyrennia-metodychnykh-rekomendatsii-sered-subiektiv-osvitnoi-diialnosti-rozmishchenykh-za-kordonom?v=6a60d5846bd89.

3. Освітні можливості для дітей за кордоном. URL: https://mon.gov.ua/ukrainskym-hromadianam-za-kordonom/zahalna-serednia-osvita-ukrainskym-hromadianam-za-kordonom/osvitni-mozhlyvosti-dlia-ditei-za-kordonom.

4. Українознавчий компонент : інструктивно-методичні рекомендації МОН. URL: https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/shkola-oflain/ukrainoznavchyi-komponent.

Додаткова література

1. Навчально-методичні матеріали для вчителів із предметів українознавчого компонента. УІРО. URL: https://lms.e-school.net.ua/course_category/navchalno-metodichni-materiali-dlya-vchiteliv-iz-predmetiv-ukrayinoznavchogo-komponenta/.

2. Освітня платформа для дистанційного та змішаного навчання «Всеукраїнська школа онлайн» (ВШО). URL: https://lms.e-school.net.ua/.

3. Українська освіта для дітей за кордоном. URL: https://ukrainian.studies.mon.gov.ua/.

Т. в. о. генерального директора директорату шкільної освіти **Тетяна БАЛАШОВА**